

Муковоз Микола Сергійович,
*аспірант кафедри професійної освіти
та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ І ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНОЇ ОСВІТИ І ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Модернізація освітніх процесів в Україні, характер сучасної економіки, особливості розвитку її сфер підвищують роль професійної орієнтації молоді.

Пошук нових підходів до змісту профорієнтаційної роботи в освіті пов'язаний із забезпеченням супроводу молодого покоління і підготовки до осмисленого вибору свого майбутнього. У педагогічну практику введено нові явища та поняття: професійна орієнтація, професійна проба, професійний відбір, професійні компетенції та компетентність та інші.

В умовах недостатньої професійної спрямованості у старших класах закладів середньої освіти випускники шкіл залишаються незатребуваними на ринку праці. 70% старшокласників віддають перевагу тому, щоб «знати основи головних предметів, а поглиблено вивчати лише ті, які вибираються, для складання ЗНО(НМТ)».

Реалізація Концепції професійного навчання актуалізує проблему професійного самовизначення старшокласників, проте сучасне професійне навчання традиційно орієнтоване на внутрішньо-системні освітні завдання; профільна підготовка має низький профорієнтаційний характер, обмежується екскурсіями і зустрічами з представниками закладів П(ПТ)О.

В результаті школярі виявляються слабко поінформованими у складному світі професій, і часто їх вибір є необґрунтованим, неадекватним та випадковим, а проектування власної професійної кар'єри відбувається під впливом широкого спектру різних факторів.

Профорієнтаційна робота молоді за своєю сутністю є не лише проблемою педагогічною, а й суспільною. Сутність профорієнтації як суспільної проблеми проявляється у необхідності подолання протиріччя між об'єктивно існуючими потребами ринку праці в збалансованій структурі кадрів і суб'єктивними професійними напрямками молоді, що традиційно склалися.

Н.М. Мирончук стверджує, профорієнтація - це система заходів, спрямованих на виявлення особистісних особливостей, інтересів і здібностей у кожної людини для надання їй допомоги у свідомому виборі професії, що найбільше відповідають її індивідуальним здібностям [2].

Профорієнтацію визначають, як науково-практичну систему діяльності, що здійснюється школою, сім'єю, виробничими колективами, закладами професійної освіти, вищої, середньої та спеціальної освіти, культури. Їхня робота спрямована на досягнення відповідності здібностей особистості школяра, вимогам професії, що обирається, і потребам суспільства [3].

Профорієнтаційна робота у школі, безпосередня участь школярів у суспільно корисній діяльності, продуктивній праці допомагають їм вивчити свої інтереси, схильності та обрати самостійно професію.

Професія (від латів. «professio» – офіційно зазначене заняття, спеціальність) – вид трудової діяльності, занять, що вимагають певної підготовки та є джерелом існування людини.

Поняття «орієнтація» використовується у ряді наук. І скрізь воно так чи інакше пов'язане з визначенням місцезнаходження та з вибором напрямку руху. В енциклопедії орієнтація (фр. orientation буквально – спрямовувати на схід) визначається у прямому та переносному значенні, у прямому – вміння розібратися у навколишній обстановці, у переносному – напрямком наукової, суспільної та іншої діяльності у певний бік [1].

У широкому значенні слова профорієнтація – система суспільного та педагогічного впливу на молодь, з метою її підготовки до свідомого вибору професії, система державних заходів, що забезпечує науково-обґрунтований вибір професії. У вузькому значенні слова профорієнтація – цілеспрямована діяльність з формування у учнів внутрішньої потреби та готовності до свідомого вибору професії.

Профорієнтація в особистісному значенні - тривалий соціальний процес освоєння особистістю тієї чи іншої професії.

Таким чином, профорієнтація здійснюється як би на 2-х рівнях - суспільному та особистісному. Ці рівні взаємопов'язані.

Таким чином, професійна орієнтація складає систему спільної діяльності школи, батьків, позашкільних установ, державних та громадських організацій, підприємств, установ з надання допомоги учням у виборі сфери праці та професії, щодо вдосконалення процесу професійного та соціального самовизначення відповідно до покликання особи та потреб суспільства у кваліфікованих кадрах.

Можна виділити такі аспекти професійної орієнтації: соціальний аспект - формування ціннісних орієнтацій молоді у професійному самовизначенні; економічний аспект - процес управління вибором професії молоді відповідно до потреб суспільства та можливостей особистості; психологічний аспект - вивчення структури особистості, формуванні професійної спрямованості, здатності до усвідомленого вибору; педагогічний аспект - з формуванням суспільно значущих мотивів вибору професії та професійних інтересів; медико-фізіологічний аспект – оцінка стану здоров'я школяра відповідно до критеріїв профпридатності.

Завдання профорієнтаційної роботи: сформувати позитивне ставлення до праці; навчитися розумітися на змісті професійної діяльності; навчитися співвідносити вимоги, що висуваються професією, зі своїми індивідуальними якостями.

Принципи профорієнтаційної діяльності.

Принцип свідомості у виборі професії виражається відповідно до обраної професії інтересам, нахилам, здібностям особистості.

Принцип відповідності потреб особистості та суспільства виражається відповідно до обраної професії особистістю та одночасно потребам суспільства у кадрах певної професії. Порушення принципу призводить до незбалансованості у професійній структурі кадрів.

Принцип активності у виборі професії характеризує тип діяльності в процесі професійного самовизначення. У цьому певну роль покликані зіграти: практична спроба сил самих учнів у процесі трудової та професійної підготовки, поради батьків та їх професійний досвід, пошук та читання (за цікавою для теми) літератури, робота під час практики та багато іншого.

Принцип виховного характеру профорієнтації полягає у необхідності здійснення профорієнтаційної роботи відповідно до завдань формування гармонійної особистості, у єдності морального, трудового, економічного, естетичного, правового та фізичного виховання. Основу принципу характеру профорієнтації, що виховує, становить моральність як стрижень всієї роботи, як основа її організації.

Принцип розвитку особистості школяра у процесі профорієнтаційної роботи пов'язаний: з новим типом провідної діяльності – навчально-професійною; з визначенням свого місця у житті та внутрішньої позиції, формуванням світогляду, моральною свідомістю та самосвідомістю; з розширенням діапазону фактично доступних людині чи нормативно обов'язкових соціальних ролей; з розширенням сфери життєдіяльності; з розвитком мислення, філософської рефлексії; тяги до абстрагування, широких узагальнень, пошуку загальних закономірностей та принципів, що стоять за приватними фактами; з збільшенням ступеня індивідуалізації в інтересах та здібностях, з формуванням активної життєвої позиції, самовизначенням, усвідомленням власної значущості, формуванням переконань та цінностей; з усвідомлення себе як частки, елемента соціальної спільності (соціальної групи, нації тощо), вибір свого майбутнього соціального стану та способів його досягнення; розширенням кола особистісно значимих соціальних відносин; з посиленням особистісного контролю, самоврядування; становленням стійкої самосвідомості та стабільного образу «Я».

На основі цих принципів і має будуватися профорієнтаційна робота школярів.

Список використаної літератури

1. Коропецька О. М. Профорієнтація та профвідбір. Івано-Франківськ, 2005. 236 с.

2. Мирончук Н. М. Особливості життєвого самовизначення та формування професійних намірів старшокласників. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2010. 71с.

3. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення. URL:

[<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 03.03.2024)].